

**Tutkinnon suorittajan itsearviointi työyhteisön
tutkintotilaisuuksissa ja kolmikanta-arviointikokouksissa
Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2013-2015**

Marketta Jokinen

Tutkinnon suorittajan itsearviointi työyhteisön
tutkintotilaisuuksissa ja kolmikanta-arviointikokouksissa
Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2013–2015

Marketta Jokinen

e-julkaisu
ISBN 978-951-784-740-7 (PDF)
ISSN 1795-424X
HAMKin e-julkaisuja 15/2015

© Hämeen ammattikorkeakoulu ja kirjoittajat

JULKAISIJA – PUBLISHER

Hämeen ammattikorkeakoulu
PL 230
13101 HÄMEENLINNA
puh. (03) 6461
julkaisut@hamk.fi
www.hamk.fi/julkaisut

Ulkoasu ja taitto: HAMK Julkaisut / Hanne Vuorela

Hämeenlinna, toukokuu 2015

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Suomen koulutusjärjestelmä	7
3 Tuotekehittäjän erikosisammattitutkinto	9
4 Itsearviointi näyttötutkinnossa	12
5 Hyvinvointiosaamisen yksikkö, Tuotekehittäjän erikosisammattitutkinto 2013 – 2015.....	13
5.1 Tutkinnon järjestäjän toimijat	13
5.2 Arvioijakoulutus ja muu perehdytys	14
5.3 Tutkinnon suorittajat	14
5.4 Ohjaus tutkintotilaisuuksiin, arviointikokouksiin ja itsearviointiin	15
5.5 Tutkinnon osien suorittamista koskevat suunnitelma- ja arviointilomakkeet	16
5.6 Ohjaus itsearviointiin tutkinnon osa 1	17
5.7 Ohjaus itsearviointiin tutkinnon osat 2 ja 3.....	17
6 Aineisto ja tutkimustehtävä	19
7 Aineiston analysointi	20
7.1 Induktiivinen sisällönanalyysi	20
7.2 Tutkinnon osa 1 Tuotekehitystyön valmistelu.....	21

7.3 Tutkinnon osa 2 Tuotekehitystä tukevien menetelmien hallinta	23
7.4 Tutkinnon osa 3 Oman tuotekehitystyön toteutus	25
7.5 Kokoava itsearviointi	26
7.6 Analyysin tulokset	29
8 Ohjausmalli itsearviointiin	30
8.1 Tutkinnon suorittamisen ohjaustunnit	30
8.2 Itsearvioinnin teoreettinen viitekehys	30
8.3 Portfolion teoreettinen viitekehys	31
8.4 Yksilökeskustelu ja ryhmäkeskustelu	33
9 Lopuksi.....	34
Lähteet	35

1 Johdanto

Tämän julkaisun tutkimusaineistona ovat olleet tutkinnon suorittajien itsearvioinnit Hämeen ammattikorkeakoulussa (myöhemmin HAMK) vuosina 2013 – 2015 järjestetyssä Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinossa. Julkaisun on laatinut yliopettaja, Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon näyttötutkintomestari, opettaja-arvioija Marketta Jokinen.

Erikoisammattitutkinnon valmistava koulutus oli suunnattu sosiaali- ja terveysalan palveluohjauksen tehtävissä toimiville. Opiskelun aloitti 20 opiskelijaa, joista 7 oli aikaisemmin suorittanut palveluohjauksen täydennyskoulutuksen. Heidän henkilökohtaistamissuunnitelmassa tämä aiempi täydennyskoulutus huomioitiin.

Tämän julkaisun tutkimusaineistoina ovat olleet tutkinnon suorittajien itsearvioinnit, jotka on kirjattu tutkinnon osittain suunnitelma- ja arviointilomakkeisiin, kolmikanta-arviointikokouksessa tehdyt suulliset itsearvioinnit ja opettaja-arvioijan pyytämä kirjallinen, koko erikoisammattitutkinnon suorittamista kattava niin sanottu kokoava itsearviointi. Tämä kokoava, kirjallinen itsearviointi tuli palauttaa opettaja-arvioijalle ennen viimeistä kolmikanta-arviointikokousta. Kokoava itsearviointi pyydettiin myös liittämään näyttökansioon, josta työntekijäarvioija ja työnantaja-arvioija voivat lukea sen ennen tutkinnon viimeistä kolmikanta-arviointikokousta. Itsearvioinnin palautti viisi (5) tutkinnon suorittajaa.

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon taustalla on vuodesta 2008 alkaen vuosittain Hämeen ammattikorkeakoulussa, Hyvinvointiosaamisen yksikössä, täydennyskoulutuksena toteutettu Palveluohjauskoulutus. Hyria koulutus Oy:n oppisopimustarkastaja Tarja Jaakkola esitti tämän palveluohjauskoulutuksen toteuttamista Tuotekehittäjän erikoisammattitutkintoon valmistavana koulutuksena. Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymällä oli näet vuodesta 2007 alkaen toistaiseksi voimassa oleva järjestämissopimus tuotekehitystyön tutkintotoimikunnan kanssa. Hyvinvointiosaamisen yksikössä täydennyskoulutuksen koulu-

tuspäällikkö Birgit Viikari ja koulutussuunnittelija Kati Rokala paneutuivat asian eteenpäin viemiseen. (Viikari 2015.)

Tutkimusaineiston analysointi osoitti, että tutkinnon suorittajat tekivät hyvin erilaisia kirjallisia ja suullisia itsearviointeja. Varsinkin ensimmäiseen tutkinnon osaan liittyvä itsearviointi keskittyi suurimmaksi osaksi itsen ulkopuolisiin asioihin. Joidenkin tutkinnon suorittajien itsearviointi ei sisältänyt lainkaan omaan kehittymiseen ja ammatilliseen kasvuun liittyvää reflektiota. Aineiston analysointi osoitti myös, etteivät kaikki tutkinnon suorittajat kyenneet arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa tutkinnon tuotekehitystyöhön ja sen prosessin eri vaiheisiin.

Näyttötutkintomestari ohjasi tutkinnon suorittajia koko koulutuksen ajan tutkinnon eri osien ammattitaitovaatimusten osoittamiseen sekä työpaikan tutkintotilaisuuksissa ja kolmikantaisissa arviointikokouksissa. Tutkinnon suorittajia ohjattiin huomioimaan myös arvioinnin kohteet ja kriteerit. Ohjaustunnit toteutuivat säännöllisesti koko valmistavan koulutuksen ajan. Ohjaustunneilla käytiin läpi erityisesti sitä tutkinnon osaa, jonka ammattitaitovaatimusten täyttymistä tutkinnon suorittaja oli työpaikan tutkintotilaisuuksissa osoittamassa.

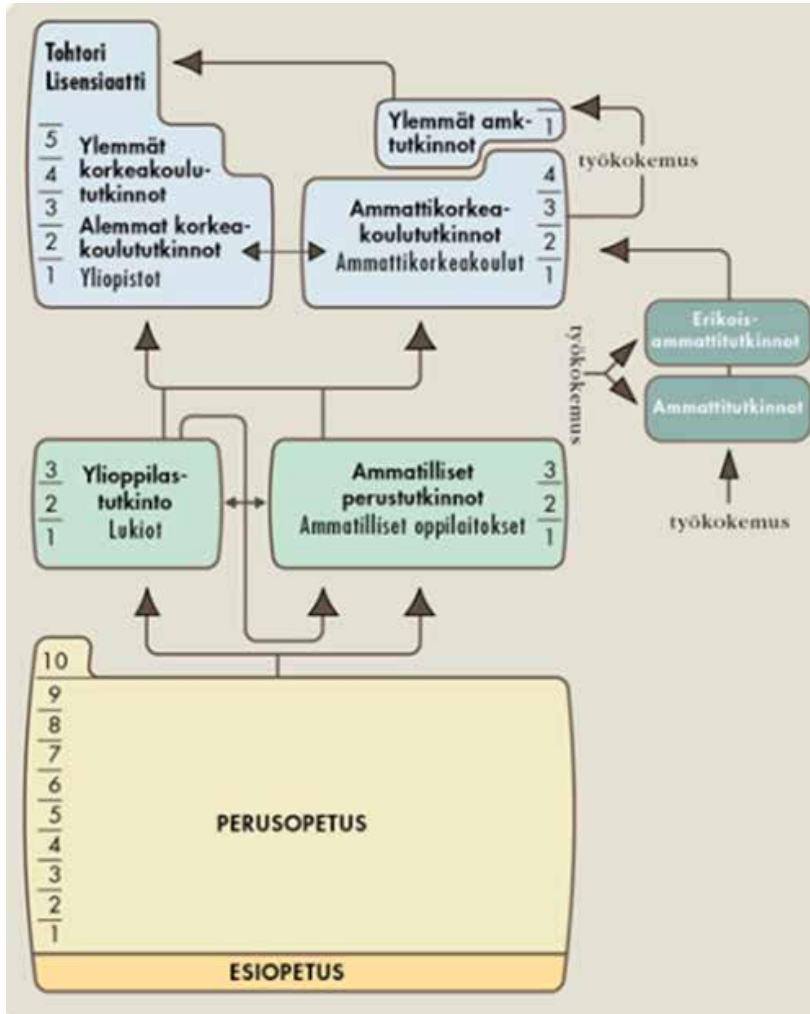
Tutkimusaineiston analysoinnin tuotoksena on laadittu erikoisammattitutkinnoissa käyttöön otettava ohjausmalli tutkinnon suorittajien itsearvioinnin vahvistamiseksi. Ohjausmalli sisältää itsearvioinnin ja portfolion teoreettisen viitekehyksen sekä säännöllisten yksilökeskustelujen aloittamisen työyhteisöissä että HAMKissa käytävien ryhmäkeskustelujen vahvistamisen.

Näyttötutkintomestari, opettaja-arvioija Marketta Jokinen on tehnyt tiivistä yhteistyötä Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä koulutuspäällikkö Birgit Viikarin kanssa. Birgit Viikari on HAMKissa Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon varavastuuhenkilö.

2 Suomen koulutusjärjestelmä

Suomen koulutusjärjestelmä ryhmitellään koulutusasteisiin. Yleensä vain alemman asteen opinnot suorittanut voi opiskella ylemmän asteen koulutuksessa. Koulutukselle määritellään tavoitteet kunkin koulutussektorin lainsäädännössä. Lainsäädännön ohella laadunvarmistukseen kuuluvat opetussuunnitelmien ja näyttötutkintojen perusteet, koulutuksen järjestämis- ja toimiluvat sekä ulkoinen arviointi. Tärkeä osa laadunvarmistusta ovat opettajien kelpoisuutta koskevat säädökset. Suomen koulutusjärjestelmä muodostuu yhdeksänvuotisesta yleissivistävästä perusopetuksesta (peruskoulu), jota ennen lapsilla on oikeus osallistua vuoden kestävään esiopetukseen, peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta, johon kuuluvat ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus ja korkea-asteen koulutuksesta, jota annetaan ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. (http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot.)

Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja samoin kuin niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa lisäkoulutusta (L 631/1998, 1§; Näyttötutkinto-opas 2012, 95).

Kaavio 1. Suomen koulutusjärjestelmä

(http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot)

3 Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto

Opetushallitus on päättänyt Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.1.2008 lukien toistaiseksi. Tutkintotoimikunta ja tutkinnon järjestäjä eivät voi olla noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä. Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuville tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto. (Näyttötutkinnon perusteet. Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2008, esipuhe.)

Seuraavassa esitellään joitain Näyttötutkinnon perusteissa esitettyjä määryksiä.

1 § Näyttötutkintojen järjestäminen

Opetushallituksen asettamat, työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

2 § Näyttötutkinnon suorittaminen

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkinnon osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisesti arvioinnin hyväksyy tutkintotoi-

mikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrättyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

3 § Näyttötutkinnon perusteet

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat. Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydin-toimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet. Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason. Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

4 § Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa

Henkilökohtaistamisesta opetushallitus on antanut erillisen määräyksen.

5 § Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tun-

nustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Tutkinnon suorittajan tulee selvästi saada tietoonsa arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle tämän jälkeen annettava palaute arvioinnista on osa hyvää arviointiprosessia. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa. (Näyttötutkinnon perusteet. Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2008, 5–7.)

4 Itsearviointi näyttötutkinnossa

Hyvinvointiosaamisen yksikössä on Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon toteutuksessa noudatettu muun muassa näitä edellä esitettyjä Opetushallituksen määräyksiä tutkinnon järjestämisestä.

Opetushallitus antaa määräyksiä ja ohjeita näyttötutkinnon suorittamisesta. Tutkinnon suorittajan ammattitaidon arviointi perustuu aina tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin, joihin tutkintosuoritusta verrataan. Arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia menetelmiä sekä ryhmäarviointia että itsearviointi. Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivat työnantajan, työntekijän sekä opetusalan edustaja. Tutkinnon suorittaja arvioi myös omaa osaamistaan ja hänelle on annettava siihen mahdollisuus. (http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/tutkinnon_suorittaminen; Näyttötutkinto-opas 2012, 39.)

Itsearviointitaidon kehittäminen on oppimisen arvioinnin yksi tavoite ja se on keskeinen osa työelämän ammattitaitoa. Työnantaja asettaa laadukkaalle työlle tavoitteet ja työntekijän tulee kyetä sekä suunnittelemaan että arvioimaan työnsä laatu. Opiskelijaa tulee ohjata vastaanottamaan ja käyttämään itsearvioinnissaan työnantajan, työtovereiden ja asiakkaiden antamaa palautetta. Opiskelijaa tulee ohjata havainnoimaan ja tiedostamaan omaa toimintaansa ja oppimistaan eri tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteerien perusteella. (Arvioinnin opas 2012, 35.)

Itsearviointiin ja sen tekemiseen ei Opetushallituksen näyttötutkinto-opaassa eikä Näyttötutkinnon perusteissa Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2008 anneta suoranaista ohjausta. Teoksiin on kirjattu esimerkiksi ”tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin”. Katso esimerkiksi lähteistä Näyttötutkinto-opas 2012, 39 ja Näyttötutkinnon perusteet Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2008, 6.

5 Hyvinvointiosaamisen yksikkö, Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2013-2015

Hämeen ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiosaamisen yksikön täydennyskoulutus järjesti ensimmäistä kertaa Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon ja siihen liittyneen valmistavan palveluohjaaja-koulutuksen vuosina 2013 – 2015.

5.1 Tutkinnon järjestäjän toimijat

Näyttötutkinnon järjestäjän varavastuuhenkilöllä, koulutuspäällikkö Birgit Viikarilla on näyttötutkintomestarikoulutus. Birgit Viikari on toiminut useissa näyttötutkinnoissa vuosien ajan sekä sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon tutkintotoimikunnassa vuosina 2003 – 2010, josta ajasta 3 vuotta puheenjohtajana. Lisäksi hän on ollut mukana toteuttamassa HAMKin Täydennyskoulutuksessa Johtamisen erikoisammattitutkintoa.

Yliopettaja Marketta Jokisella on 15 vuoden kokemus näyttötutkintomestarina toimimisesta. Hän on toiminut näyttötutkintomestarina eri ammattitutkinnoissa Hämeenlinnan Sosiaalialan oppilaitoksessa (nykyisin Ammattiopisto Tavastia) ennen Hämeen ammattikorkeakoulussa alkunutta työsuhdetta.

Valmistavan koulutuksen vastuuopettajana on toiminut yliopettaja, näyttötutkintomestari Merja Salminen. Hän on myös itse suorittanut Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon.

Koulutussuunnittelija Kati Rokala on näyttötutkintomestari. Hän on ollut myös mukana toteuttamassa HAMKin Täydennyskoulutuksessa Johtamisen erikoisammattitutkintoa.

5.2 Arvioijakoulutus ja muu perehdytys

Edellä luvussa 3 § 5 on esitetty opetushallituksen arvioijille määrittämiä kriteereitä.

Arvioijia valittaessa tulee näiden em. kriteerien täytyä. Tämän lisäksi tulee huomioida myös esteellisyyskysymykset. Esteellisyys voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun opettaja joka on keskeisesti opettanut näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa tai työpaikkakouluttaja toimii samalla myös tutkintosuoritusten arvioijana. Tietoja esteellisyydestä ja esteellisyyperiaatteista on luettavissa hallintolaista L 434/2003. (Näyttötutkinto-opas 2012, 41.)

Näyttötutkinnon järjestäjä sitoutuu näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa perehdyttämään arvioijat tehtäväänsä. Tämän lisäksi arvioijat tulee perehdyttää etukäteen kuhunkin yksittäiseen tutkintotilaisuuteen. Perehdyttämisen tulee painottua tutkintokohtaisiin arviointikysymyksiin, erityisesti henkilökohtaiseen tutkinnon suorittamisen suunnitelmaan ja arviointilomakkeisiin. (Näyttötutkinto-opas 2012, 41.)

Hyvinvointiosaamisen yksikössä on edellä esitetyt esteellisyyskysymykset huomioitu niin, että opettaja-arvioijalla oli valmistavassa koulutuksessa vain tutkinnon suorittamisen ohjaustunnit. Tutkinnon suorittajia informoitiin, ettei nimetty työpaikkakouluttaja voi toimia kolmikanta-arviointikokouksessa arvioijana. Näyttötutkintomestari tarkisti asian vielä arviointikokouksen alussa.

Arvioijien perehdyttäminen toteutettiin HAMKissa järjestetyssä koulutustilaisuudessa. Arvioijakoulutuksen osallistujien työpaikkoina olivat Lahden Avainsäätiö, Tampereen kaupungin eri toimipisteet, Hollolan koti- ja asumispalvelut, Hämeenlinnan Ilveskoti, Terve Pehtoori Oy, Hämeenlinnan Validia-koti ja Riihimäen kaupungin koti- ja vanhuspalvelut. Koulutukseen osallistui yhteensä 13 henkilöä. Viidestä tutkinnon suorittajan organisaatiosta ei ollut osallistujia.

Arvioijia perehdytettiin tehtävään myös puhelimitse. Tämän lisäksi Birgit Viikari teki työpaikkakäynnit Tredun oppisopimustoimiston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti (Viikari 2015).

5.3 Tutkinnon suorittajat

Valmistava koulutus oli suunnattu sosiaali- ja terveysalan palveluohjauksen tehtävissä toimiville. Koko tutkinnon suoritti 18 opiskelijaa, yksi opiskelija suoritti vain tutkinnon osan 1 ja yhden opiskelijan tutkintoprosessi on vielä kesken.

Tutkinnon suorittaneiden työyhteisöinä olivat koti- ja vanhuspalvelut, lapsiperheiden sosiaalityö, perhehoidontukipalvelut, perhetukikeskus, tuetun työllistymisen projekti ja sosiaali- ja terveystoimi. Organisaatiot sijaitsivat Riihimäellä, Hämeenlinnassa, Tampereella, Ylöjärvellä, Hollolassa, Lahdessa, Minkiössä, Köyliössä, Varkaudessa ja Haminassa.

Opiskelijat tulivat koulutukseen 8 eri oppisopimustoimiston kautta.

5.4 Ohjaus tutkintotilaisuuksiin, arviointikokouksiin ja itsearviointiin

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon entinen puheenjohtaja Anne Talvitie perehdytti koulutuksen järjestäjän toimijoita valmistavan koulutuksen toteutuksessa, arvioinnissa ja arviointikokousten sisällössä. Perehdytys oli tarpeellinen, koska kyseessä oli ensimmäinen erikoisammattitutkinnon toteutus Hyvinvointiosaamisen yksikössä. Tutkinnon järjestäjä sai käyttöönsä Kouluttamo ky:n erikoisammattitutkintoon laatimat oheismateriaalit. Oheismateriaaleissa ei ole erikseen mainintaa tai opastusta itsearvioinnin tekemiseen.

Näyttötutkintomestari Marketta Jokisella oli Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon valmistavassa koulutuksessa yhteensä kahdeksan (8) tutkinnon suorittamisen ohjauskertaa. Ohjaustunnit olivat 1–3 tunnin mittaisia. Tämän lisäksi oli tutkinnon suorittajille varattu aikaa klinikkatapaamisiin. Tutkinnon suorittamisen ohjaustuntien sisältö liittyi tutkinnon suorittamisen prosessin vaiheisiin, eri tutkinnon osien tutkintotilaisuuksien järjestämiseen työpaikalla, neuvotteluihin miten eri tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset kyetään osoittamaan täyttyneeksi em. tutkintotilaisuuksissa.

Ohjaustunneilla korostettiin nimettyjen työpaikkakouluttajan, työnantaja-arvioijan ja/tai työntekijäarvioijan kanssa käytävien keskustelujen tärkeyttä. Näiden henkilöiden kanssa tuli tehdä yhteissuunnittelua sovitattaessa tutkintotilaisuuksista, joissa tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset osoitetaan täyttyväksi. Ohjaustunneilla opastettiin myös suunnitelma- ja arviointilomakkeiden kirjallista täyttämistä sekä mahdollista täydentämistä. Opiskelijoita ohjattiin kokoamaan näyttökansioon tutkintotilaisuuksiin liittyviä monipuolisia dokumentteja. Tämä näyttökansio tuli olla kolmikanta-arviointikokousten aineistona.

Opiskelijoilla oli varsinaisten HAMKissa toteutettujen ohjaustuntien lisäksi mahdollisuus saada näyttötutkintomestarilta henkilökohtaista ohjausta sekä kahdenkeskisissä tapaamisissa että puhelimitse. Lisäksi ohjausta sai tarvittaessa sähköpostitse.

5.5 Tutkinnon osien suorittamista koskevat suunnitelma- ja arviointilomakkeet

Näyttötutkinto-oppaassa tutkintotilaisuus on määritelty tapahtumaksi tai tilanteeksi, jossa näyttötutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa vaadittavan ammattitaidon tutkinnon osittain (Näyttötutkinto-opas 2012, 100). Arviointiaineisto on tutkinnon osittain koottu kirjallinen ja tarvittaessa myös digitaalinen aineisto, joka koostuu tutkintosuoritus-ten kattavista arvioinneista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinneista. Lisäksi arviointiaineistoon liitetään tarvittaessa tutkinnon suorittajan laatimat ja arvioidut asiakirjat, jotka on mainittu tutkinnon perusteissa, kopiot erillispätevyyksien suorittamista koskevista todistuksista, tutkintotoimikunnan tunnustamat dokumentit aiemmin osoitetusta osaamisesta ja tutkintosuorituksia täydentävät dokumentit tilanteessa, jossa käytännön työtehtävät eivät kata kaikkia tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia. (Näyttötutkinto-opas 2012, 95–96).

Tutkinnon osien suunnitelma- ja arviointilomake täytettiin tutkinnon osittain hyvissä ajoin ennen työpaikalla tapahtuvien tutkintotilaisuuksien alkua. Em. lomakkeissa on kohta Tutkintotilaisuus, tutkintotilaisuudet suunnitelma: ajankohta, paikka, sisällön kuvaus, tutkintotilaisuuteen liittyvät dokumentit, johon tutkinnon suorittajaa ohjattiin kirjaamaan kaikki tutkintotilaisuudet, joissa hän osoitti tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten täyttymisen. Tutkinnon suorittajaa ohjattiin kirjaamaan em. lomakkeisiin myös työntekijäarvioijan ja/tai työnantaja-arvioijan nimen, joka arvioi tutkintotilaisuudessa ammattitaitovaatimusten täyttymisen. Tutkinnon suorittajaa ohjattiin kirjaamaan kaikki dokumentit, joita hän oli laatinut osoittaakseen ammattitaitovaatimusten täyttymisen.

Tutkinnon suorittamista koskeva suunnitelma- ja arviointilomakkeessa on kohta tutkinnon suorittajan itsearviointi. Näyttötutkintomestari ohjasi tutkinnon suorittajaa kirjaamaan itsearvioinnin tutkinnon osittain ennen kolmikanta-arviointikokousta. Lomakkeet, jotka työpaikkakouluttaja, työnantaja-arvioija ja/tai työntekijäarvioija olivat hyväksyneet, tuli palauttaa määräpäivään mennessä HAMKin moodle -alustalle opettaja-arvioijan eli näyttötutkintomestarin hyväksyttäväksi ja mahdollista täydentämistä varten. Lomakkeiden palautuspäivä oli tutkinnon osassa 1 noin 2 viikkoa ennen arviointikokousaika, tutkinnon osissa 2 ja 3 palautuspäivä oli 5 viikkoa ennen arviointikokousta joulun ja uudenvuoden pyhienvuoksi.

Tutkinnon suorittajaa ohjattiin hyödyntämään itsearviointinsa perustana työpaikkakouluttajan, työnantajan ja työtovereiden kanssa käytyjä arviointi- ja ohjauskeskusteluja sekä edellisiltä saamaansa palautetta. Opiskelijaa ohjattiin myös havainnoimaan ja reflektoimaan omaa toimintaansa, oppimistaan ja ammatillista kehittymistään eri tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteerien perusteella.

Osa tutkinnon suorittajista ei kirjannut lomakkeisiin itsearviointiaan. Näissä tilanteissa opettaja-arvioija täytti em. kohdan tutkinnon suorittajan arviointikokouksessa tekemän suullisen itsearvioinnin perusteella

5.6 Ohjaus itsearviointiin tutkinnon osa 1

Edellä esitetyn lisäksi tämän tutkinnon osan ohjaustunneille olivat näyttötutkintomestari ja koulutuspäällikkö laativat ohjelomakkeen eli Askelmerkit, katso liite 1. Ohjelomakkeeseen on kirjattu tutkintotilaisuuksien, suunnitelma- ja arviointilomakkeiden, arviointikokouksen kulku sekä kokouksen jälkeen asiakirjojen täyttö. Ohjeessa on kirjattuna myös, että tutkinnon osien 2 ja 3 ammattitaitovaatimusten täytyminen osoitetaan yhdessä arviointikokouksessa. Osalla tutkinnon suorittajista tämä kokous toteutuu omalla työpaikalla kuten tutkinnon osassa 1, osalla kokous toteutuu HAMKissa järjestetyssä arviointikokouksessa.

Tutkinnon osan 1 kolmikanta-arviointikokoukset järjestettiin tutkinnon suorittajan työpaikalla keväällä 2014. Poikkeuksena olivat Varkaudesta ja Haminasta opiskeluryhmässä olleet tutkinnon suorittajat. Nämä tutkinnon suorittajat ohjeistettiin henkilökohtaisesti arviointikokouksen kulusta ja suunnitelma- ja arviointilomakkeiden täytöstä ilman opettaja-arvioijaa.

5.7 Ohjaus itsearviointiin tutkinnon osat 2 ja 3

Tutkinnon osan 1 ohjaustunneilla ja kolmikanta-arviointikokouksissa tuli ilmi käsitteiden yksiselitteisen ymmärtämisen ja tulkitsemisen vaikeus.

Tämän vuoksi näyttötutkintomestari päivitti ohjelomakkeen Askelmerkit 2, katso liite 2. Ohjaustunneilla ja tässä kirjallisessa ohjeessa käytettiin käsitettä tutkintotilaisuus vain työpaikoilla toteutettavista tilaisuuksista, joissa tutkinnon suorittaja osoitti kyseisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten täyttymisen. Ohjeeseen on kirjattuna tutkinnon suorittajan tehtävät ennen tutkintotilaisuuksia, niiden aikana sekä niiden toteuttamisen jälkeen.

Tutkinnon osien 2 ja 3 arviointikokoukset järjestettiin tammikuussa 2015. Arviointikokoukset toteutuivat Hämeenlinnasta ja Riihimäeltä koulutukseen osallistuneiden työpaikoilla, kuten tutkinnon osassa 1. Muiden osalta arviointikokoukset toteutettiin Hämeen ammattikorkeakoulussa kahtena perättäisenä päivänä. HAMK oli kutsunut molempiin arviointikokouksiin sekä työnantaja-arvioijan että työntekijäarvioijan. Opettaja-arvioijana toimi näyttötutkintomestari Marketta Jokinen.

Työnantaja-arvioijana oli molempina päivinä sama henkilö, mutta työntekijäarvioijina olivat eri henkilöt.

Haminasta ja Varkaudesta olleiden tutkinnon suorittajien kaikkien kolmen tutkinnon osan kolmikantaiset arviointikokoukset pidettiin HAMKissa, jolloin tehtiin tutkintotoimikunnalle arviointiesitykset perusteluineen.

6 Aineisto ja tutkimustehtävä

Tutkimusaineisto tutkinnon suorittajien itsearvioinneista on koottu tutkinnon suorittamista koskevista suunnitelma- ja arviointilomakkeista, kolmikanta-arviointikokouksista ja näyttötutkintomestarin erikseen pyytämästä koko tutkintoa kokoavasta kirjallisesta itsearvioinnista. Tutkinnon suorittajien itsearviointit on analysoitu induktiivisella sisällön-analyysillä, jota käsitellään seuraavassa luvussa.

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on kysymys: Millainen on tutkinnon suorittajan itsearvioinnin sisältö?

7 Aineiston analysointi

7.1 Induktiivinen sisällönanalyysi

Laadullisesta aineistosta löytyy aina useita kiinnostavia asioita, joita ei ole ehkä osannut etukäteen edes ajatella. Tämän vuoksi on tärkeää päättää etukäteen, mikä juuri tässä aineistossa on kiinnostavaa. Lue aineistoa useampaan kertaan ja erota aineistosta ne asiat, jotka sisältyvät edellä mainittuun kiinnostukseesi. Tämän jälkeen jätä kaikki muu pois tästä tutkimuksesta. Kerää sen jälkeen asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Luokittele ja teemoita näin saatu aineisto ja kirjoita yhteenveto. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Tällöin analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävän mukaisesti. Avainasiana on se, ettei analyysiyksiköitä ole sovittu eikä harkittu etukäteen. Induktiivisessa aineiston analyysissä ensimmäisenä vaiheena on alkuperäisilmaisujen pelkistäminen. Aineistolta kysytään tutkimusongelman tai tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään yhtäläisten ilmaisujen joukoksi. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaan kategoriaan eli luokkaan ja annetaan kategorialle sisältöä kuvaava nimi. Kategorioiden muodostuminen on analyysin kriittinen vaihe, sillä tutkija päättää tulkintansa mukaan, millä perusteella eri ilmaisut kuuluvat samaan tai eri kategoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–124.)

Sisällönanalyysillä tuotetaan yksinkertaistettuja aineistojen kuvauksia. Induktiivisessa eli aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä luokitellaan sanoja niiden teoreettisen merkityksen perusteella. Se perustuu lähinnä induktiiviseen päättelyyn, jota tutkimuksen ongelmanasettelu ohjaa. Induktiivisessa analyysissä pyritään tutkimusaineistosta luomaan teoreettinen kokonaisuus siten, etteivät esimerkiksi aikaisemmat tiedot ohjaa analyysia. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 131–139.)

Sisällönanalyysi on menettelytapa järjestää ja kuvailla tutkittavaa ilmiötä. Sisällönanalyysissä pyritään rakentamaan sellaisia malleja, jotka esit-

tävät tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä muodossa. Induktiivinen eli aineistosta lähtevä analyysiprosessi kuvataan aineiston pelkistämisenä, ryhmittelynä ja abstrahointina. Aineistoa pelkistetään kysymällä aineistolta esimerkiksi tutkimustehtävän mukaista kysymystä. Pelkistetyt ilmaisut kirjataan mahdollisimman tarkkaan samoilla termeillä kuin teksti on aineistossa. Aineistoa ryhmiteltäessä yhdistetään pelkistetyistä ilmaisuisista ne asiat, jotka näyttävät kuuluvan yhteen. Abstrahoinnissa muodostetaan yleiskäsitteiden avulla kuvaus tutkimuskohteesta. (Kyngäs & Vanhanen 1999.)

Tämän tutkimuksen aineisto analysoitiin edellä kuvatulla tavalla.

7.2 Tutkinnon osa 1 Tuotekehitystyön valmistelu

Alla kuvataan tutkinnon osan 1 aineiston alkuperäisilmaisujen pelkistäminen ja ryhmittely. Pelkistämistä ohjasi tutkimustehtävä. Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä oli kysymys: Millainen on tutkinnon suorittajan itsearvioinnin sisältö?

Taulukko 1. Tutkinnon osan 1 aineiston ryhmittely

Alkuperäisiä ilmaisuja	Pelkistettyjä ilmaisuja	Aineiston ryhmittely
”Saadut ohjeistukset eivät heti avautuneet”	Koulutuksen epäselvät ohjeistukset	Valmistava koulutus ja tutkinnon perusteet
”Lomakkeita tulee täyttää paljon”	Lomakkeita paljon	
”Valmistautuminen oli haasteellista, koska en ollut aikaisemmin tehnyt tällaista”	Uusi asia	
”Olen mielestäni saanut huonot ja epäselvät eväät koulusta”	Huono ja epäselvä ohjeistus	
”Opiskeluprosessi on ollut rankka”	Opiskeluprosessi rankka	
”Termistö on epäselvää, mitä asiat tarkoittavat suomeksi”	Termistö epäselvää	
”Tuotekehitysprojekti on mielestäni ajankohtainen ja kiinnostava”	Tuotekehitysprojekti	Kehittämistyö

"Olisin voinut tehdä hanketta tiiviimmin ja paremmin"	Tuotekehitysprojekti	
"Olen sitoutunut hanketyöhön"	Hanketyö	
"Haluan innokkaasti oppia ja viedä kehittämisprojektia eteenpäin"	Kehittämisprojekti	
"Olen tyytyväinen itse valitsemaani kehittämistehtävän aiheeseen"	Kehittämistehtävä	
"Minulla on selkeä tavoite hankkeelle"	Kehittämistehtävä	
"Olen motivoitunut ja kiinnostunut hankkeen aihealueesta"	Kehittämishanke	
"Olen tyytyväinen, hanke on selkeä ja konkreettinen"	Kehittämishanke	
"Mielestäni suoriuduin tehtävistä hyvin"	Suoriutunut	
"Yhteistyökumppaneiden kanssa kiinnostavaa tehdä yhteistyötä"	Yhteistyökumppanit	Oma työyhteisö ja yhteistyökumppanit
"Tiivistämme yhteistyötä tiimin kanssa"	Yhteistyö	
"Työyhteisö antanut voimaa"	Työyhteisö	
"Olen saanut tukea työyhteisöstä"	Työyhteisön tuki	
"Aika ei tahdo riittää hankkeen tekemiseen ja joudun tekemään erilaisia työjärjestelyjä"	Aika ei riitä	
"Minulla on vielä paljon opittavaa"	Oppiminen	Oma kehittyminen
"Olen selviytynyt jotenkin tästä tutkinnon osasta"	Selviytyminen	
"Oma kehittyminen on selviytynyt ammattitaitovaatimuksiin nähden"	Kehittyminen	
"Kokonaisuutena tutkintotilaisuus meni hyvin"	Selviytyminen	

"Olen liian monimutkainen ja olen kahlintunut käsitteisiin"	Kahliintuminen
"Olen ottanut haltuun käsitteet"	Käsitteiden hallinta
"Ammattitaidon ylläpito on tärkeää"	Ammattitaito
"Teen opiskelutehtävät mieluummin vasta silloin, kun niiden palautuspäivä lähestyy"	Opiskelutehtävien tekeminen
"En jaksakaan panostaa kirjallisuuteen enkä lukemiseen"	Ei motivaatiota

Edellä esitettyjen pelkistettyjen ilmaisujen mukaan aineistosta muodostuvat tutkinnon osa 1. itsearviointiaineistosta neljä (4) ryhmää eli valmistava koulutus ja tutkinnon perusteet, kehittämistyö, oma työyhteisö ja yhteistyökumppanit sekä oma kehittyminen.

Alkuperäisissä ilmaisuissa tutkinnon suorittaja on ulkoistanut itsearviointinsa valmistavaan koulutukseen sekä näyttötutkintojärjestelmään. Oman kehittymisen arviointia ei suurin osa tutkinnon suorittajista tee ollenkaan. Eniten tutkinnon suorittajat kuvaavat itsearvioinnissa tutkinnon suorittamiseen liittyvän kehittämistyön valintaa ja kehittämistyön prosessin etenemistä.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tutkinnon suorittamisen ohjaustunneilla tulee opiskelijoita ohjata itsearvioinnin tekemiseen.

7.3 Tutkinnon osa 2 Tuotekehitystä tukevien menetelmien hallinta

Alla kuvataan tutkinnon osan 2 aineiston alkuperäisilmausien pelkistäminen ja ryhmittely. Pelkistämistä ohjasi tutkimustehtävä. Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä oli kysymys: Millainen on tutkinnon suorittajan itsearvioinnin sisältö?

Taulukko 2. Tutkinnon osan 2 aineiston ryhmittely

Alkuperäisiä ilmaisia	Pelkistettyjä ilmaisia	Aineiston ryhmittely
"Olen selvittänyt kaikki ammattitaitovaatimusten sisällöt, kaikki on hallussa"	Ammattitaitovaatimukset	Valmistava koulutus Tutkinnon perusteet
"On ollut opettavaista selvittää eri ammattitaitovaatimuksiin liittyviä asioita"	Ammattitaitovaatimukset	
"Olen vahvistanut omaa ammatillisuuttani toteuttaessani ammattitaitovaatimusten täyttymistä"	Ammattitaitovaatimukset	
"Tuotekehittely on tiimityötä"	Kehittämistehtävä	Kehittämistyö
"Onnistuin kehittämishankkeessa"	Kehittämishanke	
"Tunnistan projektisuunnitelman osiot"	Kehittämishanke	
"Tuotekehittely on suunnattu omaan työhön"	Kehittämishanke	
"Halusin tehdä omaisten oppaan"	Kehittämishanke	
"Olen oppinut uutta työsanastoa"	Oppiminen	Oma kehittyminen
"Olen mustavalkoinen ihminen ja nyt olen oppinut huomioimaan erilaisia näkökulmia..."	Oppiminen	
"Olen oppinut erilaisia asioita"	Oppiminen	

Tutkinnon osaa 2 koskevat itsearvioinnit sisälsivät edellä esitettyjä alkuperäisiä ilmaisia. Aineistosta muodostui kolme (3) ryhmää eli valmistava koulutus ja tutkinnon perusteet, kehittämistyö ja oma kehittyminen.

Opiskelujen edetessä ovat tutkinnon suorittajat tehneet itsearviointia suhteessa valmistavaan koulutukseen kirjaamatta kuitenkaan tarkemmin millaista konkreettista kehittymistä itsessä on tapahtunut.

7.4 Tutkinnon osa 3 Oman tuotekehitystyön toteutus

Alla kuvataan tutkinnon osan 3 aineiston alkuperäisilmaisujen pelkistäminen ja ryhmittely. Pelkistämistä ohjasi tutkimustehtävä. Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä oli kysymys: Millainen on tutkinnon suorittajan itsearvioinnin sisältö?

Taulukko 3. Tutkinnon osan 3 aineiston ryhmittely

Alkuperäisiä ilmaisuja	Pelkistettyjä ilmaisuja	Aineiston ryhmittely
"Tutkinto kokonaisuutena on laajentanut näkemyksiäni"	Tutkinto, kehittyminen	Valmistava koulutus ja oma kehittyminen
"Olen erittäin tyytyväinen opiskelu-aikaan"	Koulutus, kehittyminen	
"Opiskelu on ollut opettavaista"	Opiskelu, kehittyminen	
"Koulutus on ollut hyvää ja syventänyt omaa oppimistani"	Koulutus, kehittyminen	
"Koulutuksen aikana uusi maailma avuksi"	Koulutus, kehittyminen	
"Jos en olisi ollut koulutuksessa, en tietäisi näistä asioista"	Koulutus, kehittyminen	
"Ammatillista kasvua on tapahtunut paljon"	Ammatillinen kasvu	
"Opiskelu on ollut minulle tutkimusmatka, aarrearkku"	Opiskelu, kehittyminen	
"Olen saanut paljon"	Opiskelu, kehittyminen	
"Olen kehittynyt tiedollisesti ja taidollisesti"	Kehittyminen	
"Tiedän nyt erilaisia asioita"	Kehittyminen	
"Minulla on vielä opeteltavaa"	Kehittyminen	
"Olen oppinut paljon"	Oppiminen	
"Kaikki aika ja energia meni tuotekehitysprojektin loppuun saattamiseen"	Tuotekehitysprojekti	Kehittämistyö

”Tuotekehityksessä tulee usein palata alkuun”	Tuotekehitys
”Meidän tulee miettiä onko tämä kehittämishanke juuri meidän juttumme”	Kehittämishanke
”Projektin kuluessa minulle selveni kokonaisuuden hallinta”	Projekti
”Jouduin keskeyttämään kehittämistehtävän”	Kehittämistehtävä

Tutkinnon osaa 3 koskevat itsearvioinnit sisälsivät edellä esitettyjä alkuperäisiä ilmaisuja. Aineistosta muodostui kaksi (2) ryhmää valmistavakoulutus ja oma kehittyminen sekä kehittämistyö.

Alkuperäiset ilmaisut osoittavat, että tutkinnon suorittamisella on ollut suuri merkitys omaan ammatilliseen kasvuun.

7.5 Kokoava itsearviointi

Tutkinnon suorittajat kirjasiivat Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnossa tutkinnon osittain laadittaviin suunnitelma- ja arviointilomakkeiden itsearviointiosuuteen hyvin erilaisia itsearviointeja. Näyttötutkintomestari pyysi myös jokaisen tutkinnon osan kolmikantaisessa arviointikokouksessa tutkinnon suorittajaa tekemään suullisen itsearvioinnin, jonka kirjasi arviointikokouksen jälkeen tutkinnon osan suunnitelma- ja arviointilomakkeeseen.

Näiden sisällöllisesti hyvin erilaisten kirjallisten ja suullisten itsearviointien vuoksi näyttötutkintomestari pyysi vielä tutkinnon suorittajia tekemään kirjallisen, koko koulutusaikaa kokoavan itsearvioinnin. Itsearviointi kehoitettiin tekemään peilaten eri tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten täyttymistä. Tutkinnon suorittajia pyydettiin tekemään tämä kokoava itsearviointi ennen viimeisen tutkinnon osan kolmikanta-arviointikokousta. Kirjallinen itsearviointi tuli lähettää näyttötutkintomestariille ja liittää näyttökansioon sekä työntekijäarvioijan että työnantaja-arvioijan luettavaksi.

Vain viisi (5) tutkinnon suorittajaa palautti tämän kokoavan kirjallisen itsearvioinnin. Alla kuvataan itsearviointiaineiston alkuperäisilmausien pelkistäminen ja ryhmittely. Pelkistämistä ohjasi tutkimustehtävä. Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä oli kysymys: Millainen on tutkinnon suorittajan itsearvioinnin sisältö?

Taulukko 4. Koulutuksen kokoavan aineiston ryhmittely

Alkuperäisiä ilmaisuja	Pelkistettyjä ilmaisuja	Aineiston ryhmittely
"Koulutukseen kannatti lähteä, olen saanut työhöni uudenlaisia toimintamalleja"	Koulutus, kehittyminen	Valmistava koulutus ja oma kehittyminen
"Koulutuksessa opin erilaisten toiminnallisten ryhmien merkityksen"	Koulutus, kehittyminen	
"Opin koulutuksessa paljon erilaisia omaan työhön soveltuvia asioita"	Koulutus, kehittyminen	
"Tiedontasoni on syventynyt"	Koulutus, kehittyminen	
"Olen löytänyt paljon uutta materiaalia"	Koulutus, kehittyminen	
"Kiitokset kaikille kouluttajille ja taustalla toimineille henkilöille"	Koulutus	
"Hyvä meininki"	Koulutus	
"Koulutuksesta saatujen menetelmien käyttöönotto ollut erityisen antoisaa"	Koulutus	
"Koululta sai hyvää ohjausta"	Koulutus	
"Monimuotoinen opiskelijajoukko oli hyvä asia"	Koulutus, opiskelijaryhmä	
"Olen jatkuvan kehityksen polulla"	Koulutus, kehittyminen	
"Koulutus oli antoisaa ja toi uusia oppimisen paikkoja"	Koulutus, kehittyminen	
"Koulutus on laajentanut ja syventänyt tietojani"	Koulutus, kehittyminen	
"Opiskelu on auttanut jaksamaan"	Opiskelu	
"Olen ollut koko ajan innostunut opiskelemaan"	Opiskelu	

"Koulutus on kirkastanut ajatusmaailmani"	Koulutus	
"Opettajilta on saanut koko koulutuksen ajan hyvää ohjausta"	Koulutus	
"HAMKin erikoisammattitutkinon koulutuksen sisältö on hyvin laadittu"	Koulutus	
"Suuri kiitos koulutuksen järjestäjille"	Koulutus	
"Siviilielämässä tapahtui muutoksia"	Koulutus, henkilökohtainen elämä	
"Voimavarat vähissä"	Koulutus, henkilökohtainen elämä	
"Olen kehittänyt monenlaisia toiminto- ja tuotekehitystyön aikana"	Tuotekehitystyö	Kehittämistyö
"Olen tehnyt paljon erilaista verkostotyötä projektin aikana"	Projekti	
"Valitsin tämän tuotekehitystyön siksi, että . . ."	Tuotekehitystyö	
"Tuotekehitystyö vei minut mennessään"	Tuotekehitystyö	
"Omassa työssä tapahtui suuria organisaatiomuutoksia"	Työyhteisö	Oma työyhteisö
"Työpaikan organisaatiomuutokset tuoneet lisää velvollisuuksia"	Työyhteisö	
"Rankkoja säästöjä organisaatiossa"	Työyhteisö	

Kokoavan itsearviointin palautti siis vain viisi (5) tutkinnon suorittajaa. Aineistosta muodostui kolme (3) ryhmää eli valmistava koulutus ja oma kehittyminen, kehittämistyö ja oma työyhteisö.

Alkuperäiset ilmaisut osoittavat, että tutkinnon suorittamisella on ollut suuri merkitys omaan ammatilliseen kasvuun. Ilmaisujen mukaan myös valmistavassa koulutuksessa ja tutkinnon suorittamisen ohjauksessa on HAMKin Hyvinvointiosaamisen yksikössä onnistuttu erinomaisesti.

7.6 Analyysin tulokset

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon opiskelijoiden tuottamien kirjallisten ja suullisten itsearviointien perusteella voidaan todeta, että opiskelun alkuvaiheessa ei opiskelijoilla ollut tarpeeksi tietoa yleisesti näyttötutkinnosta ja tutkinnon suorittamisesta näyttötutkintojärjestelmässä. Valmistava koulutus alkoi orientoitumisella tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon suorittamiseen, sen tavoitteisiin, sisältöön ja rakenteeseen. Näyttötutkintojärjestelmään palattiin näyttötutkintomestarin jokaisella tutkinnon suorittamisen ohjaustunnilla.

Aineiston analysoinnin perusteella voidaan todeta, että opiskelijat kehittivät arviointiprosessissa, mutta eivät niinkään itsearviointiprosessissa. Tutkinnon osassa 1 itsearviointi kohdistui erityisesti itsen ulkopuolisiin tekijöihin. Tutkinnon osan suorittaja eivät myöskään tuolloin vielä sisäistäneet oman työyhteisön merkitystä nimenomaan näyttötutkintojärjestelmän näkökulmasta. Tutkinnon suorittajat arvioivat omaa työyhteisöään erityisesti valitsemansa kehittämistyön näkökulmasta.

Tutkinnon osassa 2 ovat tutkinnon suorittajat tehneet itsearviointia suhteessa valmistavaan koulutukseen kirjaamatta kuitenkaan tarkemmin millaista konkreettista kehittymistä itsessä on tapahtunut.

Tutkinnon osassa 3 osoittavat alkuperäiset ilmaisut, että tutkinnon suorittamisella on ollut suuri merkitys omaan ammatilliseen kasvuun.

Kokoavan itsearvioinnin palautti vain viisi (5) tutkinnon suorittajaa. Näissä itsearvioinneissa on todettu sekä ulkoisia että sisäisiä ammatilliseen kasvuun vaikuttaneita seikkoja. Alkuperäiset ilmaisut osoittavat, että tutkinnon suorittamisella on ollut suuri merkitys omaan ammatilliseen kasvuun. Ilmaisujen mukaan on Hyvinvointiosaamisen yksikkö onnistunut hyvin koulutuksen toteutuksessa.

Tutkimusaineisto ja sen analysointi johtaa Hyvinvointiosaamisen yksikössä käyttöön otettavaan itsearvioinnin ohjausmalliin. Ohjausmallin sisältö esitellään seuraavassa luvussa. Näyttötutkintomestari perehdyttää tutkinnon suorittamisen ohjaustunneilla erikoisammattitutkinnon opiskelijat ohjausmallin teoreettiseen viitekehykseen, portfolion tekemiseen ja työpaikalla tapahtuvien yksilökeskustelujen hyödyntämiseen sekä HAMKissa ryhmäkeskustelujen jatkamiseen.

8 Ohjausmalli itsearviointiin

8.1 Tutkinnon suorittamisen ohjaustunnit

Tutkinnon suorittamisen ohjaustunnit toteutuvat jatkossakin vahvistaen jokaiseen tutkinnon osaan liittyvien työpaikalla tapahtuvien tutkintotilaisuuksien sopimista ja arviointia. Tutkintotilaisuuksien järjestämisen ja toteuttamisen taustalla ovat ne ammattitaitovaatimukset, joiden täyttyminen näissä tilaisuuksissa osoitetaan.

Tutkinnon suorittajia ohjataan teoreettisesti itsearvioinnin tekemiseen ja portfolion käyttöönottoon. Näiden lisäksi tutkinnon suorittajat ohjataan tekemään ns. kokoava itsearviointi ennen viimeistä kolmikantaista arviointikousta.

Näyttötutkintomestari ohjaa tutkinnon suorittajaa pitämään säännöllisesti itsearviointikeskusteluja oppisopimustoimiston nimeämän työpaikkakouluttajan sekä työpaikalla toteutettujen tutkintotilaisuuksien arvioijien kanssa. Tutkinnon suorittaja ohjataan dokumentoimaan nämä keskustelut portfolioonsa.

8.2 Itsearvioinnin teoreettinen viitekehys

Arviointien pätevyyden parantamiseksi on tärkeää rakentaa arvioinnille vahva arviointikehys, joka kuvaa asianosaiselle, missä käsitemaailmassa liikutaan. Jos arviointitietoa hankitaan luottamalla liikaa itsearviointeina tuotettuihin tietoihin, voi tiedon luotettavuus olla kyseenalaista. Kun arviointitietoa hankitaan luottamalla liikaa esimerkiksi itsearviointeina tuotettuihin tietoihin, epäyhtenäisin formaatein tuotettuihin portfolioihin, voi tiedon luotettavuus olla jo lähtökohtaisesti kyseenalainen (Korkeakoski 2008, 208–209.)

Arvioinnin käsitteellistämällä, käsitteiden muodostamisella ja käsitteiden määrittelyllä luodaan perustaa arvioinnin menetelmien kehittämisel-

le, arvioinnin teoriaperustaisuudelle ja vaikuttavuudelle. Olennainen kysymys on, miten arvioinnin organisoinnilla voidaan tukea kehittymistä. Arviointimenetelmien kehittämisen tavoitteena on esimerkiksi arviointikäsitteistön selkeyttäminen ja arviointiprosessien hyödyntämisen parantaminen. (Em. teos, 210, 212, 213.)

Reflektiivisyydellä tarkoitetaan sekä omien että toisen sisäisten tilojen havainnointia, tunnistamista, ilmaisua ja suhtautumista niihin. Reflektiivisyys perustuu siihen, että ihmisellä on kyky ottaa oma minuutensa tai oma toimintansa tarkastelun kohteeksi. Itsereflektio on siis itsen suuntautuvaa toimintaa, tällöin henkilö keskittyy tarkastelemaan omia sisäisiä tilojaan. Reflektiivisyyden ideaa on pyritty soveltamaan myös ammatillisen toiminnan kehittämiseen. Tällöin reflektiivisyys asiantuntijan työssä tarkoittaa oman ammatillisen toiminnan tarkastelua eri näkökulmista ja toiminnan kehittämistä tarkastelun pohjalta. Ammatillisen toiminnan asiantuntija voi tarkastella työtoimintansa kohdetta, suhdettaan työn kohteeseen, käyttämiään työvälineitä, omaa toimintaansa työympäristössä sekä kehittymistään ammatillisessa toiminnassaan. (<http://tiuraniemi.fi/Ammaref.pdf>.)

Työyhteisössä tulosten arviointi on tärkeää siksi, että työyhteisön perustehtävä pysyy kirkkaasti mielessä. Tulosten rehellinen arvio lisää myös henkilöstön työmotivaatiota. Rehellinen arvio saattaa joskus tuntua jopa pelottavalta, mutta se on perusta, jolle työyhteisön tuleva toiminta voidaan rakentaa. Omasta työstä oppiminen edistää reflektiivisen työotteen kehittymistä. Reflektiivinen työote näkyy itseohjautuvuuden kasvamisena sekä vastuullisuuden lisääntymisenä omaan työhönsä, työyhteisöönsä ja sen kehittämiseen. Työntekijä arvioi siis omaan tietämiseensä, tunteisiinsa ja tahtoonsa perustuvaa toimintaa osana työyhteisön perustehdävän toteuttamista. Omasta työstä oppiminen edellyttää työprosessien tietoista analyysia. Työn yhteinen tutkiminen kehittää samalla yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja. (<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tuke/johtaminen/>)

Tutkinnon suorittamisen ohjaustunneilla käytetään hyödyksi edellä esitettyä teoreettista viitekehystä.

8.3 Portfolion teoreettinen viitekehys

Mikä portfolio on? Sanan taustalla on kaksi latinankielistä sanaa verbi portare tarkoittaa kantamista sekä lehteä ja follum tarkoittaa paperia. Portfolioita käytetään hyvin erilaisissa tilanteissa. Opiskelijoiden tekemät portfoliot ovat myös hyvin erilaisia ja tehty erilaisiin käyttötarkoituksiin. Portfoliota voidaan työstää usean vuoden aikana tai olla esimerkiksi yhden opintojakson tuote. Oppimiskäsitysten mukaan oman oppimisen seuranta on olennainen osa oppimistapahtumaa. Portfoliota käy-

tettäessä ja täytettäessä tulee oma oppimistapahtuma näkyväksi sekä itselle että muille. Portfolion dokumentoinnin muotoja ovat esimerkiksi oppimispäiväkirjat, nauhoitukset, valokuvat, videot, piirroukset, kartat, pienoismallit ja maalaukset.

(<http://www04.edu.fi/portfolioam/index.htm>.) Portfolio soveltuu hyvin itsearviointiin, se tekee myös näkyväksi oppimisprosessia ja kehityksen suuntaa (Korkeakoski 2008, 215).

Portfoliota voidaan käyttää itsearvioinnin tuotoksena. Portfoliota käytetäänkin maailman laajuisesti, eri toimialoilla, auttamaan väli- ja loppuarvioinnin tekemisessä. Portfolion tekeminen auttaa itsearvioinnin tekemisessä ja vahvuuksien ja kehittämisalueiden löytämisessä. Portfolion tekeminen vaatii myös tietynlaista itsekuria. (Samaka 2005, 35.) Portfoliot on kehitetty erityisesti itsearvioinnin tarpeisiin. Portfoliot kokoavat opiskelijan oppimisen ja itsearvioinnin sekä kontaktiopetuksen ryhmätilanteet. Meidän tulee myös muistaa, että opiskelija laatii portfolion tietylle lukijalle, tietyssä kontekstissa. On huomioitava, ettei portfolion yksinään ole tarkoitus osoittaa laatijansa oppimista. Portfolio keskittyy enemmänkin vastaamaan kysymykseen ”miten”, kuin ”miksi”. (Talbert 1995.)

Portfolion tarkoituksena on osoittaa portfolion kokoajan henkilökohtainen osaaminen ja asiantuntijuus. Se on henkilön oma kokoelma sellaisia näytteitä, tuotteita, kokemuksia ja pohdintoja, jotka monipuolisesti, tarkoituksenmukaisesti sekä edustavasti osoittavat hänen osaamisalueensa ja saavutuksensa. Portfolio on tekijän henkilökohtainen esittely, jossa tekijän osaaminen ja persoonallisuus välittyvät lukijalle. Portfoliossa on keskeistä oman osaamisen pohtiminen ja teoreettisen jäsenyyksen luominen omasta toiminnasta. Portfoliossa voidaan tehdä näkyväksi myös laatijan oma tietotaitonsa, oma oppiminen ja asiantuntijuuden kehityskaari sekä tavoitteiden saavuttaminen. Usein portfolioon sisältyy myös opiskelu- ja työympäristön kuvausta sekä omaan oppimiseen, opiskeluun tai työhön liittyviä periaatteita esimerkiksi eettistä pohdintaa. Vahvuuksien ja osaamisen lisäksi portfoliossa on hyvä tuoda esiin myös henkilön kehittämishaasteet ja kehittämistavoitteet. (<http://peda.net/veraja/jyu/ac/all/portfolio/pofoopas>)

Portfoliotyyppinä ovat keräilyportfolio, prosessiportfolio eli dokumentoituva portfolio ja ammatillinen portfolio eli näyteportfolio (<http://www04.edu.fi/portfolioam/index.htm>). Tutkinnon suorittajia ohjataan keräilyportfolion tekemiseen. Se sisältää luonnoksia, leikkeitä, kaavioita, ideoita, postikortteja, huomautuksia ja muistiinpanoja esimerkiksi työtunneista. Lisäksi keräilyportfolio sisältää muistiinpanoja omista oppimiskokemuksista ja itsearvioinnista. Keräilyportfolioon koottu materiaali on osana prosessiportfolioa. Prosessiportfolio on tarkoitettu ensisijaisesti oppijalle itselleen, mutta myös ohjaavalle opettajalle, opiskelijatovereille sekä työnantajalle. Prosessiportfolio sisältää ”valittuja paloja” sekä

kirjallisesti että kuvallisesti. Kuvallinen osuus voi olla ideatauluja, luonnoksia, piirustuksia, teknisiä kuvia ja tunnelmakuvia. Kirjallinen osuus koostuu tiedonhankinnasta, työselostuksista sekä itsearvioinnista. Tarkoituksena on tehdä näkyväksi oppimistaidot, oppimisprosessi ja oppimistulokset. (<http://www.o4.edu.fi/portfolioam/index.htm>.) Portfolio koostuu monista erilaisista määrällisistä ja laadullisista materiaaleista, nämä auttavat oppimisen ohjaajaa arvioimaan oppimisprosessin etenemistä (Murray 1995, 111).

Portfolio voi muodoltaan ja teknisiltä ratkaisuiltaan olla hyvin eri muotoinen, kansio, vihko, verkkoportfolio, videonauha, ääninauha tai useiden eri materiaalien ja tallennusvälineiden yhdistelmä. Olennaista kuitenkin on, että portfolio palvelee juuri sitä tehtävää, mihin se tekeminen on määritelty. Portfolio on kuitenkin aina tekijänsä näköinen ja kuvaa sekä työskentelyprosessia että laatijan oppimisprosessia. (<http://www.edu.fi/lukiokoulutus/kuvataide/portfolio>.)

Tutkinnon suorittamisen ohjaustunneilla käytetään hyödyksi tätä edellä esitettyä teoreettista viitekehystä.

8.4 Yksilökeskustelu ja ryhmäkeskustelu

Näyttötutkintomestari ohjaa tutkinnon suorittajan nimettyä työpaikkakouluttajaa, työntekijäarvioijaa ja työnantaja-arvioijaa käymään säännöllisesti itsearviointi- ja reflektiokeskusteluja.

Näyttötutkintomestari käy edelleen kolmikantaisten arviointikokousten jälkeen tutkinnon suorittajien kanssa yhteisen palautekeskustelen HAMKissa. Reflektiivinen keskustelu toteutetaan lähipäivässä ryhmäkeskusteluna.

Tämän tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että näyttötutkintojärjestelmä ja tutkinnon perusteet ovat useimmille vaikeaselkoisia. Koulutuksen ensimmäisinä päivinä käydään läpi näyttötutkinnon perusteita, näyttötutkintojärjestelmää sekä näyttötutkintoihin liittyviä vastuita ja velvoitteita.

Näyttötutkintomestari opastaa opiskelijoita näyttötutkintojärjestelmän ymmärtämiseen ja näyttötutkinnon suorittamiseen. Kaikilla ohjaustunneilla korostetaan työyhteisöjen vastuuta ja merkitystä näyttötutkintojärjestelmässä sekä näyttönä suoritettavan tutkinnon toteutuksessa. Ohjaustunneilla keskustellaan myös kolmikanta-arviointikokousten vaatimuksista ja toteutuksesta näyttötutkintojärjestelmän näkökulmasta.

9 Lopuksi

Tutkinnon järjestäjän haasteena on saada kaikkien tutkinnon suorittajien arvioijat järjestettyyn arvioijakoulutukseen. Palaute näistä koulutuksista on ollut myönteinen erityisesti sen vuoksi, että tilaisuus on mahdollistanut yhteisöllisen keskustelun eri työyhteisöjen ja eri alojen edustajien kesken. Tämä yhteisöllinen keskustelu avartaa myös tutkinnon suorittajan itsearvioinnin vahvistamiseen liittyvää sisältöä.

Itsearviointitaidon kehittäminen on Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon yksi tavoite. Tämä tavoite on keskeinen osa työelämän ammattitaitoa sekä työn tavoitteiden ja laadullisuuden tarkastelua. Tutkinnon suorittajaa tulee ohjata havainnoimaan ja tiedostamaan omaa toimintaansa ja oppimistaan eri tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteerien perusteella (Arvioinnin opas 2012, 35).

Lähteet

Painamattomat lähteet:

Arvioinnin opas. 2012. Ammatillinen peruskoulutus. Näyttötutkinnot. Oppaat ja käsikirjat 2012:9. Opetushallitus.
Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

<http://peda.net/veraja/jyu/ac/all/portfolio/pofoopas>. Viitattu 7.4.2015.

<http://tiuraniemi.fi/Ammaref.pdf>. Viitattu 9.4.2015

<http://www.edu.fi/lukiokoulutus/kuvataide/portfolio>. Viitattu 20.4.2015.

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tuke/johtaminen/>. Viitattu 20.4.2015.

<http://www.o4.edu.fi/portfolioam/index.htm>. Viitattu 7.4.2015.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot. Viitattu 18.2.2015.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/tutkinnon_suurittaminen. Viitattu 5.3.2015.

Painetut lähteet:

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. WSOYpro. Helsinki.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Artikkelit.
Hoitotiede Vol. 11, no 1/1999, 3 – 11.

Korkeakoski, E. 2008. Arvotietoisuus, teorialähtöisyys ja vaikuttavuus arviointimenetelmien kehittämisessä. Teoksessa Esko Korkeakoski & Heikki Silvenoinen (toim.) Avaimia koulutuksen arvioinnin kehittämiseen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 31. Koulutuksen arviointineuvosto, Jyväskylä 2008, 201–215.

- Näyttötutkinnon perusteet. Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2008.
Opetushallitus 2007.
- Näyttötutkinto-opas 2012. Näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön. Oppaat ja käsikirjat 2012:11. Opetushallitus.
Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.
- L 631/1998. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998.
- Murray, J.P. 1995. The Teaching Portfolio: A Tool for Department Chairpersons to Create a Climate of Teaching Excellence. *Innovative Higher Education*, Vol. 19, No. 3, Spring 1995.
- Samaka, M. 2005. Using a Faculty Portfolio in the Distinction of Teaching. *Reviewed Papers. Inroads – The SIGCSE Bulletin*, Vol. 37, Number 2, 2005 June.
- Talburt, S. 1995. Teaching Portfolios: Uses Beyond Accountability. *The Nea Higher Education Journal* 20, Number 1, 1995.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Viikari, B. 2015. Koulutuspäällikkö Hämeen ammattikorkeakoulu
Hyvinvointiosaamisen yksikkö, täydennyskoulutus. Haastattelu 4.5.2015.

Liite 1**Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto**

ASKELMERKIT 1, tutkinnon osan 1 arviointikokouksiin 28.3.2014 /
Marketta Jokinen ja Birgit Viikari

1. Tutkintotilaisuuden lähtökohtana on, että tilaisuuteen osallistujat ovat perehtyneet Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon perusteisiin.
2. Tutkinnon suorittajan laatima tutkintotilaisuuden suunnitelma
 - Tutkinnon suorittaja hyödyntää tutkintotilaisuuden suunnitelmassa HAMKista saamaansa ohjeistusta Ohjepaperi numero 1. tutkintotilaisuuden kirjalliseen ja suulliseen ammattitaidon osoittamiseen
 - Tutkinnon suorittaja on täyttänyt tutkintotilaisuuden suunnitelma- ja arviointilomakkeen ja palauttanut sen HAMKin moodleen
 - Näyttötutkintomestari tuo lomakkeen tutkintotilaisuuteen kolmikanta-arvioijien allekirjoitettavaksi.
3. Ennen tutkintotilaisuutta tutkinnon suorittaja antaa työpaikan arvioijille Ohjepaperi numero 1. sekä tutkinnon osan arviointiin liittyvän arvioijan apupaperin numero 2. sekä ammattitaidon osoittamiseen tuottamansa materiaalin.
4. Tutkintotilaisuuden alussa näyttötutkintomestari, tilaisuuden vetäjänä, kertoo tutkintotilaisuuden kulun ja varmistaa arvioijien esteettömyyden (arvioijalla ei ole sukulaisuussuhdetta tutkinnon suorittajaan, arvioija ei ole toiminut ko. tutkinnon suorittajan työpaikkaohjaajana) ja perehdyttää ammattitaidon arviointiin.
5. Tutkintotilaisuudessa kolmikanta-arvioijilla on käytössään arvioijan apupaperi numero 2.
6. Tutkintotilaisuuden alussa tutkinnon suorittaja esittelee suullisesti, käyttäen apunaan tuottamaansa kirjallista materiaalia tai muuta materiaalia, saavuttamansa ammattitaidon ko. tutkinnon osassa Ohjepaperi numero 1. mukaisesti.
7. Tutkinnon suorittaja arvioi tutkintotilaisuuden lopuksi omaa ammattitaitoaan suhteessa Tuotekehittäjän ammattitaitovaatimuksiin ja oman tutkintotilaisuutensa kokonaisuuteen.
8. Arvioijat voivat esittää tutkintotilaisuudessa täydentäviä kysymyksiä tutkinnon suorittajan osuuden jälkeen.

9. Tutkinnon suorittaja kertoo suullisen itsearvioinnin ko. tutkinnon osan osalta ja näyttötutkintomestari kirjaa sen tutkintotilaisuuden suunnitelma- ja arviointilomakkeelle.
10. Tutkinnon suorittaja siirtyy oman osuutensa jälkeen pois arviointitilaisuudesta.
11. Arvioijat tekevät arvioinnin tutkinnon suorittajan ammattitaidosta tutkinnon perusteiden mukaisesti. Näyttötutkintomestari kirjaa arvioinnin perustelut tutkintotilaisuuden suunnitelma- ja arviointilomakkeelle, arvioijat allekirjoittavat lomakkeen.
12. Tutkinnon suorittaja kutsutaan palautekeskusteluun arvioijien kanssa ja näyttötutkintomestari kertoo ja antaa tiedoksi arvioijien esityksen tutkinnon suorittajalle, tutkinnon suorittaja allekirjoittaa lomakkeen kohdan Tiedoksisaaneena.
13. Tutkinnon suorittaja tekee tiiviin kirjallisen itsearvioinnin tutkintotilaisuuden suunnitelma- ja arviointilomakkeeseen.
14. Näyttötutkintomestari tuo kaikkien osapuolten allekirjoittaman suunnitelma- ja arviointilomakkeen HAMKiin.
15. Näyttötutkintomestari informoi tutkinnon osien 2 ja 3 suorittamisesta Hämeen ammattikorkeakoulussa tammikuussa 2015. Poikkeuksena ovat Hämeenlinnasta ja Riihimäeltä erikoisammattitutkintoa saorittavat, heillä tutkintotilaisuudet 2 ja 3 toteutetaan yhtenä tilaisuutena omassa työorganisaatiossa ennalta sovittuna ajankohtana.
16. HAMK kokoaa kolmikantaisen arvioijaryhmän, joka toimii kaikkien muiden tutkinnon osien 2 ja 3 tutkintotilaisuuksien arvioijina HAMKissa tammikuussa 2015.
17. Kaikki tutkinnon suorittajat osallistuvat tammikuun 2015 lähipäivään, jossa esitellään tuotekehitystyöt. Aikaisemmin Palveluohjauskoulutuksen suorittaneet osallistuvat ainoastaan yhteen lähipäivään.

Liite 2**Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto**

ASKELMERKIT 2, tutkinnon osien 2 ja 3 arviointikokouksiin 20.10.2014 /
Marketta Jokinen

1. Tutkinnon osien 2 ja 3 arviointikokous on yksi tapahtuma ja tilaisuuden kesto on kokonaisuudessaan n. 1½ tuntia.
2. Kaikkien arviointikokoukseen osallistujien tulee olla perehtyneitä Näyttötutkinnon perusteisiin Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto sekä arvioijan apu-paperiin nro 2.
3. Tutkinnon suorittaja on täyttänyt tutkinnon osista 2 ja 3 Tutkinnon suorittamista koskevat suunnitelma- ja arviointilomakkeet ja palauttanut ne 15.12.2014 mennessä HAMKin moodleen.
4. Tutkinnon suorittaja hyödyntää em. asiakirjoja täyttäessään sekä Näyttötutkinnon perusteita että HAMKista saamiensa ohjeistuksia Ohjepaperi nro 1. tutkinnon osien 2 ja 3 osalta. Ohjepaperi 1. sisältää keskeiset asiat ammattitaidon osoittamisessa eri tutkinnon osissa.
5. Arviointikokousta varten tehdään Ohjepaperissa 1. Tutkinnon osa 2, sivulla 2 esitettyihin otsikoihin liittyvä PowerPoint -esitys niin, että kustakin otsikosta laaditaan yksi dia.
6. TuKeat 1 -ryhmässä Hämeenlinnasta ja Riihimäeltä tulleilla opiskelijoilla on samanlainen arviointikokous kuin tutkinnon osassa 1. eli HAMKin näyttötutkintomestari tuo tutkinnon osien 2 ja 3 Tutkinnon suorittamista koskevat suunnitelma- ja arviointilomakkeet arviointikokoukseen ammattitaitovaatimusten täyttymisen kirjaamista, kolmikanta-arvioijien ja tutkinnon suorittajan al lekirjoitusta varten.
7. Muiden opiskelijoiden kohdalla arviointikokoukset toteutuvat Hämeenlinnassa 22.1. ja 23.1.2015 niin, että HAMK kutsuu tilaisuuksiin työnantaja-arvioijan ja työntekijäarvioijan. Aiemmin Palveluohjauskoulutuksen suorittaneet osallistuvat vain toiseen lähipäivään.
8. Kaikki erikoisammattitutkinnon opiskelijat osoittavat, työpaikalla toteutettavissa tutkintotilaisuuksissa, tutkinnon osien 2 ja 3 ammattitaitovaatimusten täyttymisen.
9. Opiskelijat kokoavat työpaikalla järjestettävistä tutkintotilaisuuksista erilaisia dokumentteja osoittaakseen ammattitaitovaatimusten täyttymisen.

10. Näissä työpaikan tutkintotilaisuuksissa noudatetaan seuraavaa käytännettä: Opiskelija on täyttänyt (kts kohta 3.) tutkinnon osan 2 ja 3 Tutkinnon suorittamista koskevat suunnitelma- ja arviointilomakkeiden kohdat Tutkintotilaisuus/-tilaisuudet suunnitelma: ajankohta, paikka, sisällön kuvaus, tutkintotilaisuuteen liittyvät dokumentit ja tilaisuuden/tilaisuuksien työntekijäarvioija tai työnantaja-arvioija kirjaavat kohdan Arvioijan perustelut ja huomiot sekä vahvistavat kohdan allekirjoituksellaan.
11. Opiskelija liittää tutkinnon osien 2 ja 3 Tutkinnon suorittamista koskevat suunnitelma- ja arviointilomakkeet kansioonsa, koska niiden tulla olla käytettävissä tammikuussa 2015 HAMKin arviointikokouksessa.
12. Näyttötutkintomestari täyttää kaikissa arviointikokouksissa tutkinnon osan arviointipöytäkirjan.
13. Tutkinnon suorittaja allekirjoittaa arviointipöytäkirjan kohdan Tiedoksi saaneena, jolloin hän allekirjoituksellaan vahvistaa saaneensa tiedoksi arviointikokouksessa hyväksytyt tai täydennettävän suorituksen.
14. Tutkinnon osien arviointipöytäkirjojen pohjalta koulutuksen järjestäjä eli HAMK laatii Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon tutkintotoimikunnalle arviointiesitykset kunkin tutkinnon suorittajan osalta.

Julkaisussa Tutkinnon suorittajan itsearviointi työyhteisön tutkintotilaisuuksissa ja kolmikanta-arviointikokouksissa - Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 2013-2015, tutkimusaineistona ovat olleet tutkinnon suorittajien itsearvioinnit. Aineisto koostui tutkinnon suorittajien, tutkinnon osittain suunnitelma- ja arviointilomakkeisiin kirjaimista itsearvioinneista, kolmikanta-arviointikokouksien suullisista itsearvioinneista, jotka näyttötutkintomestari, opettaja-arvioija kirjasi muistiin ja kirjallisesta, koko koulutusaikaa koskevasta niin sanotusta kokoavasta itsearvioinnista.

Tutkimusaineiston analysointi osoitti, että tutkinnon suorittajat tekivät hyvin erilaisia kirjallisia ja suullisia itsearviointeja. Varsinkin ensimmäiseen tutkinnon osaan liittyvä itsearviointi keskittyi suurimmaksi osaksi itsen ulkopuolisiin asioihin. Joidenkin tutkinnon suorittajien itsearviointi ei sisältänyt lainkaan omaan kehittymiseen ja ammatilliseen kasvuun liittyvää reflektiota.

Itsearviointitaidon kehittäminen on yksi Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon tavoitteista. Tämän tutkimuksen perusteella on laadittu erikoisammattitutkinnoissa käyttöön otettava ohjausmalli tutkinnon suorittajien itsearvioinnin vahvistamiseksi. Hämeen ammattikorkeakoulun erikoisammattitutkinnoissa on näyttötutkintomestarella, opettaja-arvioijalla tutkinnon suorittamisen ohjaustunnit. Hän hyödyntää tutkimustuloksena laadittua ohjausmallia näillä ohjaustunneillaan. Ohjausmalli sisältää itsearvioinnin ja portfolion teoreettisen viitekehyksen sekä säännöllisten yksilökeskustelujen aloittamisen työyhteisöissä että näyttötutkintomestarin, opettaja-arvioijan vetämien ryhmäkeskustelujen vahvistamisen.

e-julkaisut
ISBN 978-951-784-740-7 (PDF)
ISSN 1795-424X
HAMKin e-julkaisu 15/2015

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

